Верховний Суд

Касаційний господарський суд

РІШЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ПРОТИ УКРАЇНИ: *ЗЕМЕЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ*

Мирослава Романів

начальник відділу аналітичних опрацювань звернень у господарських справах правового управління (II)

Рішення ЄСПЛ проти України

(земельно-правовий аспект)

- **Остапенко проти України**, рішення від 14.06.2007;
- **Пономаренко проти України**, рішення від 14.07.2007;
- **Рисовський проти України**, рішення від 20.10.2011;
- **Кривенький проти України**, рішення від 16.02.2017;
- **Зеленчук і Цицюра проти України**, рішення від 22.05.2018;
- **Віра Довженко проти України**, рішення від 15.01.2019;
- **Світлана Ільченко проти України**, рішення від 04.07.2019

Остапенко проти України

/Ostapenko v. Ukraine/

заява № 14341/02

рішення від 14.06.2007

Заявник скаржився на порушення пункту 1 статті 6 Конвенції щодо тривалості невиконання рішення від 04.04.2000 та на порушення його права на мирне володіння майном, яке гарантоване статтею 1 Першого протоколу до Конвенції

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

- *заявник - фермер неодноразово звертався до міської та районної рад з клопотанням про надання йому ділянки землі сільськогосподарського призначення площею 22 га з державного земельного фонду (для ведення фермерського господарства);*
- *клопотання заявника було відхилено у зв'язку з відсутністю земель відповідного призначення;*
- *рішенням арбітражного суду Миколаївської області від 04.04.2000 вирішено передати заявнику земельну ділянкою, зобов'язано видати йому акт постійного користування відповідною ділянкою;*
- *на час звернення до ЄСПЛ зазначене рішення так і залишалося невиконаним.*

Остапенко проти України

/Ostapenko v. Ukraine/

заява № 14341/02

рішення від 14.06.2007

ДОВОДИ СТОРІН

- ***ЩОДО пункту 1 статті 6 Конвенції:***

- сторони не надали коментарів по суті скарги

- ***ЩОДО статті 1 Першого протоколу до Конвенції:***

*- **уряд** стверджував, що ділянка землі, з приводу якої скаржиться заявник, не може розглядатись як його "власність" у сенсі статті 1 Першого протоколу, оскільки рішення від 4 квітня 2000 року передбачає передачу землі у довгострокове користування, а не у власність.*

*- **заявник** не погодився.*

Остапенко проти України

/Ostapenko v. Ukraine/

заява № 14341/02

рішення від 14.06.2007

- ***порушення пункту 1 статті 6 Конвенції***
- ***порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції***

ОЦІНКА СУДУ

- ***ЩОДО порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції:***

43. ... Конвенційними інституціями сформовано єдину позицію, згідно з якою ***"майно" у сенсі статті 1 Першого протоколу може бути як "існуюче майно"*** *(див. справу Van der Mussele v. Belgium, від 23 листопада 1983 року, серія A, N 70, с. 23, п. 48),* ***так і активи, включаючи скарги, в зв'язку з якими заявник може стверджувати, що він має щонайменше "законне сподівання" на те, що вони будуть реалізовані*** *(див., наприклад, рішення Pressos Compania Naviera S.A. and Others v. Belgium, від 20 листопада 1995 року, серія A, N 332, с. 21, п. 31, та Ouzounis and Others v. Greece, N 49144/99, від 18 квітня 2002 року, п. 24).*

44. Суд визначає, що ***матеріальні активи, такі як борги, щодо яких заявник може заявляти щонайменше "законне сподівання" їх фактичного отримання*** *(див. рішення Pine Valley Developments Ltd and Others v. Ireland, від 29 листопада 1991 року, серія A, N 222, с. 23, п. 51; Pressos Compania Naviera S. A. and Others, зазначене вище, та, mutatis mutandis, S. A. Dangeville v. France, N 36677/97, пп. 44 - 48, ECHR 2002-III),* ***може також підпадати під поняття "майно", зазначене у статті 1 Першого протоколу. Зокрема, Судом сформовано позицію, згідно з якою "скарга" може становити "майно" у сенсі статті 1 Першого протоколу, якщо вона достатньою мірою доведена для того, щоб бути виконаною*** *(див. рішення Burdov v. Russia, N 59498/00, від 7 травня 2002 року, п. 40, та Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece, від 9 грудня 1994 року, серія A, N 301-B, с. 84, п. 59).*

Остапенко проти України

/Ostapenko v. Ukraine/

заява № 14341/02

рішення від 14.06.2007

- ***порушення пункту 1 статті 6 Конвенції***
- ***порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції***

ОЦІНКА СУДУ

- ***ЩОДО порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції:***

45. Звертаючись до матеріалів цієї справи, Суд зауважує, що відповідно до судового рішення від 4 квітня 2000 року ***органи державної влади повинні були забезпечити заявникові виділення в натурі конкретно визначеної ділянки з фонду державних резервних земель сільськогосподарського призначення та видати заявнику свідоцтво про право довгострокового користування зазначеною ділянкою.***

46. Відповідно з моменту ухвалення рішення від 4 квітня 2000 року ***заявник мав встановлене "законне сподівання" отримати таке майно.*** *Рішення було остаточним та було відкрите виконавче провадження.*

47. Отже, Суд впевнений, що скарга заявника була достатньо доведена для того, щоб становити "майно", яке лежить у сфері застосування статті 1 Першого протоколу.

48. *Однак рішення від 4 квітня 2000 року не було виконане, і вина за його невиконання лежить лише на державних органах. Відповідно* ***неможливість для заявника отримати виконання рішення становила втручання у його право на мирне володіння майном*** *(див. вищезазначене рішення Burdov, п. 40, Jasiuniene v. Lithuania, N 41510/98, від 6 березня 2003 року, пп. 45 - 46), щодо якого Уряд не висунув жодного виправдувального аргументу (див. пункт 41 вище).*

49.ВІДПОВІДНО У ЦІЙ СПРАВІ БУЛО ПОРУШЕНО СТАТТЮ 1 ПЕРШОГО ПРОТОКОЛУ.

Пономаренко проти України

/Ponomarenko v. Ukraine/

заява № 13156/02

рішення від 14.06.2007

*Заявник скаржився на порушення **пункту 1 статті 6 Конвенції** щодо незаконного позбавлення його права на доступ до суду щодо його скарги,*

*та на порушення **статті 1 Першого протоколу до Конвенції** щодо триваючого порушення його права на мирне володіння своїм майном*

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

- *заявник у 1989 році успадкував будинок родичів та отримав право користуватися земельною ділянкою, на якій стояв будинок та яка належала міській раді;*
- *у 1975 році рішенням міської ради частина цієї ділянки була передана третій стороні для будівництва будинку;*
- *в результаті вхід на земельну ділянку було ліквідовано, а заявник та його родичі не мали прямого доступу до свого будинку;*

- *заявник звернувся до міської ради із заявою про вирішення питання щодо створення нового під'їзду та входу на цю земельну ділянку;*
- *міська рада повідомила заявника, що він може вільно використовувати прохід через двір сусіднього будинку;*

- *у березні 1991 року заявник звернувся до суду із скаргою на дії міської ради, однак суд відмовив у розгляді скарги по суті, зокрема з огляду на те, що спір не підвідомчий судам, оскільки заявник не вичерпав всі позасудові засоби захисту в 1975 році, а також заявник не був власником земельної ділянки, на якій розташований його будинок;*
- *у 2001 році заявник звернувся до суду з новою скаргою на дії міської ради, стверджуючи, що м/рада у 1975 році незаконно забрала частину земельної ділянки, у звязку з чим він зазнає труднощів у доступі та використанні своїм будинком, а м/рада відмовляється вирішувати його проблему;*
- *суд відмовив у розгляді скарги заявника з аналогічних підстав.*

Пономаренко проти України

/Ponomarenko v. Ukraine/

заява № 13156/02

рішення від 14.06.2007

ДОВОДИ СТОРІН

- ***ЩОДО пункту 1 статті 6 Конвенції:***

*- **заявник** стверджував, що його незаконно позбавили права доступу до суду щодо його скарги, поданої до національних судів у 2001 році;*

*- **уряд** зазначав, що заява була подана з пропущенням 6-місячного строку, визначеного пунктом 1 статті 35 Конвенції, та, крім того, стосується подій, які мали місце до набуття чинності Конвенцією для України; скарга, подана заявником у 2001 році, фактично становила звернення про відновлення першого провадження, оскільки стосувалася фактів, які вже були розглянуті районним судом у 1991 році;*

*- **заявник** заперечував, наполягаючи, що судові рішення, винесені у 1991 році, не визначали остаточне вирішення справи, оскільки суди не розглядали його скаргу по суті;*

- ***ЩОДО статті 1 Першого протоколу до Конвенції:***

*- **заявник** зазначив, що його скарга за статтею 1 Першого протоколу стосувалася триваючого порушення його майнових справ;*

Пономаренко проти України

/Ponomarenko v. Ukraine/

заява № 13156/02

рішення від 14.06.2007

- ***скарга за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції відхилена як несумісна ratione temporis з положеннями Конвенції***
- ***порушення пункту 1 статті 6 Конвенції***

ОЦІНКА СУДУ

... 27. Суд нагадує, що ***його юрисдикція не розповсюджується на заяву про втручання, яке мало місце до ратифікації державою-відповідачем Конвенції, навіть якщо відмова усунути втручання має місце вже після ратифікації*** *(див. рішення у справі Blecic v. Croatia, заява N 59532/00, п. 79).* ***Це правило не застосовується у справах, які стосуються триваючої ситуації, для вирішення якої відсутні національні засоби захисту*** *(див., наприклад, рішення у справі Loizidou v. Turkey, від 18 грудня 1996 року, Reports of Judgments and Dicisions 1996-VI, пп. 46-47).*

28. У цій справі заявник скаржився на стверджуване порушення його майнових прав та відсутність можливості захистити ці права в судовому порядку. Його зауваження щодо статті 1 Першого протоколу складаються з двох аргументів. ***Перший*** *стосується неможливості використовувати земельну ділянку, яку забрали у його родичів у 1975 році.* ***Другий*** *стосується стверджуваної відмови органів місцевої влади надати йому офіційний сервітут на земельну ділянку його сусіда, спеціальний під'їзд та вхід до його будинку, а також земельну ділянку, на якій він розташований.* ***За твердженнями заявника така ситуація є триваючим порушенням його права на вільний доступ та користування своїм будинком****.*

29. Щодо першого аргументу Суд зазначає, що він стосується відібрання земельної ділянки, що мало місце у 1975 році. ***Це була однозначно нетриваюча дія, яка не створила триваючої в часі ситуації*** *(див. рішення у справі Papuk Trgovina d.d. v. Croatia, п. 44, від 6 жовтня 2005 року, заява N 2708/03).*

Пономаренко проти України

/Ponomarenko v. Ukraine/

заява № 13156/02

рішення від 14.06.2007

- ***скарга за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції відхилена як несумісна ratione temporis з положеннями Конвенції***

- ***порушення пункту 1 статті 6 Конвенції***

ОЦІНКА СУДУ

...

30. Щодо другого аргументу Суд зазначає, що стверджувані перешкоди у доступі заявника до своєї власності були результатом передачі частини земельної ділянки, яку його сім'я мала право використовувати, третій особі у 1975 році та будівництва сусіднього будинку у 1976 році.

31. ***Проте наслідки минулих подій - такі як стверджувані перешкоди у доступі до власності - не створюють триваючу ситуацію, на яку поширюється юрисдикція Суду в часі.*** *Небажання органів місцевої влади задовольнити вимогу заявника щодо покращення під'їзду та входу до його будинку, які існували до 1975 року (див. пп. 8 та 12), було пов'язано з рішенням міської ради від 10 грудня 1975 року про передачу земельної ділянки третій стороні.* ***Відокремлення останньої події від її наслідків прирівнювалось би до надання ретроактивної сили Конвенції, що суперечило б загальним принципам міжнародного права*** *(див. mutatis mutandis, рішення у справі Papuk Trgovina d.d. v. Croatia, п. 45, від 6 жовтня 2005 року, заява N 2708/03). Відповідно наступна безрезультатність засобів захисту, до використання яких вдався заявник у 2001 році з метою усунення того втручання, не надає підстав для поширення на цю подію юрисдикції Суду в часі.*

32. Таким чином, Суд встановлює, що скарги заявника за статтею 1 Першого протоколу не відносяться до триваючої ситуації, а стосуються подій, які мали місце у 1975-1976 роках, тобто до набрання чинності Конвенцією та Першим протоколом для України (11 вересня 1997 року). За таких підстав Суд відхиляє цю частину заяви як таку, що несумісна ratione temporis з положеннями Конвенції відповідно до пп. 3 та 4 статті 35 Конвенції.

Пономаренко проти України

/Ponomarenko v. Ukraine/

заява № 13156/02

рішення від 14.06.2007

- ***скарга за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції відхилена як несумісна ratione temporis з положеннями Конвенції***

- ***порушення пункту 1 статті 6 Конвенції***

ОЦІНКА СУДУ

... 36. Суд повторює, що відповідно до його прецедентної практики ***п. 1 статті 6 передбачає "право на суд", яке включає не тільки право ініціювати провадження, але також і право домогтися "вирішення" спору судом*** *(див., mutatis mutandis, рішення у справі Multiplex v. Croatia, заява N 58112/00, від 10 липня 2003 року, п. 45).* ***Для того, щоб це право було ефективним, особа повинна мати чітко визначену та дієву можливість оскаржити подію, яка становить втручання у його чи її права*** *(див. рішення у справі Bellet v. France, від 4 грудня 1995 року, п. 36).*

37. Суд зазначає, що у своїх поданнях до національних судів заявник скаржився на втручання у його право доступу до належних йому будинку та земельної ділянки. Він стверджував, що втручання мало триваючий характер та що органи місцевої влади незаконно відмовились вирішити цю проблему. Незважаючи на те, що заявник стверджував про незаконність рішення Голопристанської міської ради від 10 грудня 1975 року, він не просив суд його скасувати. Заявник просив суд вжити практичних заходів для вирішення проблеми щодо доступу до його власності. Суди вирішили, що вони не мають юрисдикції розглядати його скаргу.

38. Суд зазначає, що визначати, зокрема, у світлі національного законодавства, чи мали суди юрисдикцію вирішувати скаргу заявника, не є його завданням. Однак він зазначає, що ***ні судові рішення, винесені у справі, ні зауваження Уряду не містять посилання на національні закони, чинні на той момент, які б передбачали виключення таких скарг з-під юрисдикції судів. Більше того, Суд зазначає, що відповідно до тлумачення, наданого Конституційним та Верховним Судами, відповідне національне законодавство та процесуальні норми мають бути такими, що не обмежують прав громадян у прямому доступі до судів, якщо його/її скарга стосується стверджуваних порушень або бездіяльності загальнодержавних або місцевих органів влади*** *(див. пп. 17-20). У будь-якому випадку Суд вирішує, що* ***йому не було надано прийнятного виправдання відмові прийняти скаргу заявника на національному рівні.***

39. На думку Суду, така ситуація прирівнюється до відмови у правосудді, що позбавляє самої суті права заявника на доступ до суду, гарантованого пунктом 1 статті 6 Конвенції. Відповідно у цій справі було порушення цього положення.

Рисовський проти України

/Rysovskyy v. Ukraine/

заява № 29979/04

рішення від 20.10.2011

(остаточне - 20.01.2012)

заявник скаржився:

- *на тривале невиконання рішення від 1994 року, посилаючись на **пункт 1 статті 6 Конвенції**,*
- *на незаконне втручання у його майнові права у зв'язку з ненаданням йому земельної ділянки та на відсутність засобів захисту щодо цього, посилаючись відповідно на **статтю 1 Першого протоколу до Конвенції та статтю 13 Конвенції.***

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

- У травні 1992 року Пустомитівська районна рада винесла ухвалу, відповідно до якої, зокрема, заявнику було виділено земельну ділянку (4 га) в с. Зубра (далі – ухвала від 1992 року). У квітні 1993 року заявник отримав Державний акт на право користування зазначеною земельною ділянкою. Пізніше заявник звернувся до арбітражного суду Львівської області з позовом до Зубрянської сільської ради, вимагаючи виділити йому вказану ділянку землі. 10 березня 1994 року (далі – **рішення від 1994 року**) позов заявника було задоволено. Рішення набрало законної сили та станом на цей час скасовано не було. У жовтні 2000 року Зубрянська сільська рада винесла рішення, яким відмовила заявнику у виділенні відповідної земельної ділянки. 1 березня 2001 року арбітражний суд Львівської області скасував це рішення як незаконне.

- 4 грудня 1998 року Пустомитівська районна рада за протестом Пустомитівського районного прокурора скасувала ухвалу від 1992 року. Заявник оскаржив це рішення до суду. Після неодноразового скасування рішень суду, винесених на користь заявника, 19 грудня 2002 року господарський суд Львівської області відмовив у задоволенні позову заявника, визнавши, що скасування ухвали від 1992 року відповідало закону. Апеляційний господарський суд Львівської області та Верховний Суд України залишили вказане рішення без змін.

- 27 травня 2008 року господарський суд Львівської області задовольнив позов заявника до відділу державної виконавчої служби Пустомитівського районного управління юстиції Львівської області, визнавши його дії, що полягали у невиконанні рішення від 1994 року, неправомірними. У березні 2010 року апеляційний господарський суд Львівської області по суті залишив це рішення без змін.

Рисовський проти України

/Rysovskyy v. Ukraine/

заява № 29979/04

рішення від 20.10.2011

(остаточне - 20.01.2012)

ДОВОДИ СТОРІН

- ***ЩОДО порушення пункту 1 статті 6 Конвенції:***

*- **заявник** скаржився на те, що тривале невиконання рішення суду 1994 року, яким сільську раду було зобов'язано відвести в натурі земельну ділянку для його фермерського господарства, не відповідало пункту 1 статті 6 Конвенції;*

*- **уряд** доводив, що ця скарга є несумісною ratione personae із зазначеним положенням, оскільки саме фермерське господарство заявника, а не він особисто, було стороною відповідного провадження. Тому це провадження не стосувалося визначення цивільних прав та обов'язків заявника.*

- ***ЩОДО порушення статті 1 Протоколу Першого до Конвенції:***

*- **заявник** також скаржився, що неможливість отримати в натурі земельну ділянку, виділену йому для ведення фермерського господарства відповідно до рішення 1992 року, становила незаконне та непропорційне втручання у його права, гарантовані статтею 1 Першого протоколу;*

*- **Уряд** доводив, що, по суті, ця скарга стосувалася невиконання рішення суду 1994 року та як така була несумісною ratione personae з положеннями Конвенції, оскільки, подібно до доводів щодо прийнятності скарги за статтею 6, земельну ділянку було виділено фермерському господарству заявника, а не йому особисто.*

- ***ЩОДО порушення статті 13 Конвенції:***

*- **заявник** також стверджував, що він не мав у своєму розпорядженні ефективного засобу юридичного захисту щодо своїх скарг за пунктом 1 статті 6 Конвенції та статтею 1 Першого протоколу, як це вимагається статтею 13 Конвенції.*

Рисовський проти України

/Rysovskyy v. Ukraine/

заява № 29979/04

рішення від 20.10.2011

(остаточне - 20.01.2012)

- ***порушення пункту 1 статті 6 Конвенції;***
- ***порушення статті 1 Першого протоколу;***
- ***порушення статті 13 Конвенції***

ОЦІНКА СУДУ

- ***ЩОДО порушення пункту 1 статті 6 Конвенції:***

... 52. Насамперед Суд повторює, що відповідно до його значної за обсягом практики ***виконання остаточного рішення, постановленого судом, розглядається як невід'ємна частина «суду» в розумінні статті 6 Конвенції*** *(див., серед багатьох інших джерел, рішення у справі «Горнсбі проти Греції» (Hornsbyv. Greece), Reports of Judgments and Decisions, 1997-11, n. 40, від 19 березня 1997 року, та зазначене вище рішення у справі «Гумбатов проти Азербайджану» (Humbatov v. Azerbaijan), п. 28),* ***а тривале невиконання національними органами судового рішення, постановленого проти них, становить, за загальним правилом, порушення цього положення*** *(див., серед багатьох інших джерел, рішення у справі «Юрій Миколайович Іванов проти України» (Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine), заява № 40450/04, пункти 53-54, ECHR 2009-... (витяги).*

53. Повертаючись до обставин справи, яка розглядається, Суд повторює, що ***рішення суду від 10 березня 1994 року, яке не було оскаржене та набрало законної сили, не було виконано.*** *Хоча 4 грудня 1998 року рішення районної ради 1992 року, яким заявнику було виділено спірну земельну ділянку та на підставі якого ухвалено відповідне судове рішення, було скасовано як таке, що прийняте помилково, видається, що* ***це скасування не мало формального впливу на обов'язковий характер рішення суду.*** *Навпаки, його чинність після зазначеної дати була опосередковано підтверджена рішенням суду від 1 березня 2001 року про визнання незаконним рішення сільської ради не виконувати його (див. вище пункт 12). Крім того, у 2008 та 2010 роках суди визнали обґрунтованими скарги заявника про незабезпечення державними виконавцями виконання зазначеного рішення суду в установлений строк (див. вище пункти 15-16).*

54. Як наслідок, ***строк невиконання рішення суду у цій справі перевищив сімнадцять років. Строк, який підпадає під часову юрисдикцію Суду, що починається з 11 вересня 1997 року, становить приблизно чотирнадцять років. Уряд не навів жодного обґрунтованого виправдання цієї затримки****.*

55. Не вживши необхідних заходів для виконання остаточного рішення суду у цій справі, ***органи влади позбавили положення пункту 1 статті 6 Конвенції їхньої корисної дії.***

56. ВІДПОВІДНО БУЛО ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ.

Рисовський проти України

/Rysovskyy v. Ukraine/

заява № 29979/04

рішення від 20.10.2011

(остаточне - 20.01.2012)

- ***порушення пункту 1 статті 6 Конвенції;***
- ***порушення статті 1 Першого протоколу;***
- ***порушення статті 13 Конвенції***

ОЦІНКА СУДУ

- ***ЩОДО порушення статті 1 Першого протоколу:***

...

65. За відсутності будь-яких заперечень з боку Уряду Суд вважає, що ***право заявника використовувати чотири гектари землі для ведення фермерського господарства, яке ґрунтувалось на рішенні 1992 року, становило «майно», яке підпадає під захист статті 1 Першого протоколу*** *(див., mutatis mutandis, рішення від 24 червня 2003 року у справі «Стреч проти Сполученого Королівства» (Stretch v. the United Kingdom), заява № 44277/98, пункти 32-35). Отже, зазначене положення Конвенції є застосовним до цієї справи.*

66. На думку Суду, скарга заявника у цій справі складається з трьох окремих, але тісно взаємопов'язаних аспектів, які треба розглядати разом: відмови сільської ради виконати рішення суду 1994 року; скасування районною радою свого ж рішення від 1992 року та в цілому ставлення державних органів до прав заявника на земельну ділянку.

67. Що стосується першого аспекту, то відповідно до усталеної практики Суду ***неспроможність державних органів надати заявнику майно, присуджене йому згідно з остаточним рішенням суду, зазвичай становить втручання, несумісне з гарантіями, закріпленими в пункті 1 статті 1 Першого протоколу*** *(див., серед інших джерел, рішення у справах «Бурдов проти Росії» (Burdov v. Russia), заява № 59498/00, п. 40, ECHR 2002-III, «Ясійньєне проти Литви» (Jasiuniene v. Lithuania), заява № 41510/98, п. 45, від 6 березня 2003 року, та «Войтенко проти України» (Voytenko v. Ukraine), заява № 18966/02, пункти 53-55, від 29 червня 2004 року).* ***Уряд не надав жодного пояснення, яке б виправдало невиконання рішення у цій справі як «законне» та дозволило б відхід від зазначених принципів.***

Рисовський проти України

/Rysovskyy v. Ukraine/

заява № 29979/04

рішення від 20.10.2011

(остаточне - 20.01.2012)

- ***порушення пункту 1 статті 6 Конвенції;***
- ***порушення статті 1 Першого протоколу;***
- ***порушення статті 13 Конвенції***

ОЦІНКА СУДУ

- ***ЩОДО порушення статті 1 Першого протоколу:***

...

*68. Щодо другого аспекту скарги, а саме **скасування рішення 1992 року**, з матеріалів справи вбачається, що **це скасування саме по собі не позбавило чинності належного заявникові Державного акта на право користування землею та не вплинуло на обов'язкову силу рішення суду 1994 року** (див. вище пункти 12, 14 і 15). Тому неясно, чи становило це скасування «позбавлення» власності у розумінні статті 1 Першого протоколу. Проте **ця дія, яка фактично анулювала юридичну підставу, на якій виникло первісне право заявника на землю, становила втручання в зазначене право.** У будь-якому випадку, в контексті цієї справи застосовуються ті самі принципи, незалежно від того, чи становило відповідне втручання «позбавлення власності», чи ні. Зокрема, щоб відповідати Конвенції, цей захід повинен бути законним і спрямованим на досягнення справедливого балансу між інтересами суспільства та інтересами заявника (див., серед багатьох інших джерел, зазначене вище рішення у справі «Стреч проти Сполученого Королівства» (Stretch v. the United Kingdom), п. 36).*

69. Суд повторює, що державні органи мотивували скасування рішення 1992 року тим, що його було прийнято помилково, без урахування попередньої обіцянки про виділення цієї ж землі третім особам.

Рисовський проти України

/Rysovskyy v. Ukraine/

заява № 29979/04

рішення від 20.10.2011

(остаточне - 20.01.2012)

- ***порушення пункту 1 статті 6 Конвенції;***
- ***порушення статті 1 Першого протоколу;***
- ***порушення статті 13 Конвенції***

ОЦІНКА СУДУ

- ***ЩОДО порушення статті 1 Першого протоколу:***

...

70. Аналізуючи відповідність цього мотивування Конвенції, ***Суд підкреслює особливу важливість принципу «належного урядування».*** *Він передбачає, що* ***у разі, коли йдеться про питання загального інтересу, зокрема, якщо справа впливає на такі основоположні права людини, як майнові права, державні органи повинні діяти вчасно та в належний і якомога послідовніший спосіб*** *(див. рішення у справах «Беєлер проти Італії» [ВП] (Beyeler v. Italy [GC]), заява № 33202/96, п. 120, ECHR 2000-I, «Онер'їлдіз проти Туреччини» [ВП] (Oneryildiz v. Turkey [GC]), заява № 48939/99, п. 128, ECHR 2004-XII, «Megadat.com S.r.l. проти Молдови» (Megadat.com S.r.l. v. Moldova), заява № 21151/04, п. 72, від 8 квітня 2008 року, і «Москаль проти Польщі» (Moskal v. Poland), заява № 10373/05, п. 51, від 15 вересня 2009 року). Зокрема,* ***на державні органи покладено обов'язок запровадити внутрішні процедури, які посилять прозорість і ясність їхніх дій, мінімізують ризик помилок*** *(див., наприклад, рішення у справах «Лелас проти Хорватії» (Lelas v. Croatia), заява № 55555/08, п. 74, від 20 травня 2010 року, і «Тошкуце та інші проти Румунії» (Toscuta and Others v. Romania), заява № 36900/03, п. 37, від 25 листопада 2008 року)* ***і сприятимуть юридичній визначеності у цивільних правовідносинах, які зачіпають майнові інтереси*** *(див. зазначені вище рішення у справах «Онер'їлдіз проти Туреччини» (Oneryildiz v. Turkey), п. 128, та «Беєлер проти Італії» (Beyeler v. Italy), п. 119).*

Рисовський проти України

/Rysovskyy v. Ukraine/

заява № 29979/04

рішення від 20.10.2011

(остаточне - 20.01.2012)

- ***порушення пункту 1 статті 6 Конвенції;***
- ***порушення статті 1 Першого протоколу;***
- ***порушення статті 13 Конвенції***

ОЦІНКА СУДУ

- ***ЩОДО порушення статті 1 Першого протоколу:***

...

71. ***Принцип «належного урядування»****, як правило,* ***не повинен перешкоджати державним органам виправляти випадкові помилки, навіть ті, причиною яких є їхня власна недбалість*** *(див. зазначене вище рішення у справі «Москаль проти Польщі» (Moskal v. Poland), п. 73).* ***Будь-яка інша позиція була б рівнозначною, inter alia, санкціонуванню неналежного розподілу обмежених державних ресурсів, що саме по собі суперечило б загальним інтересам*** *(див. там само).* ***З іншого боку, потреба виправити минулу «помилку» не повинна непропорційним чином втручатися в нове право, набуте особою, яка покладалася на легітимність до бросовісних дій державного органу*** *(див., mutatis mutandis, рішення у справі «Пінкова та Пінк проти Чеської Республіки» (Pincova and Pine v. the Czech Republic), заява № 36548/97, п. 58, ECHR 2002-VIII). Іншими словами,* ***державні органи, які не впроваджують або не дотримуються своїх власних процедур, не повинні мати можливість отримувати вигоду від своїх протиправних дій або уникати виконання своїх обов'язків*** *(див. рішення у справі «Лелас проти Хорватії» (Lelas v. Croatia), п. 74).*

Ризик будь-якої помилки державного органу повинен покладатися на саму державу, а помилки не можуть виправлятися за рахунок осіб, яких вони стосуються *(див., серед інших джерел, mutatis mutandis, зазначене вище рішення у справі «Пінкова та Пінк проти Чеської Республіки» (Pincova and Pine v. the Czech Republic), п. 58, а також рішення у справі «Ґаші проти Хорватії» (Gashi v. Croatia), заява № 32457/05, п. 40, від 13 грудня 2007 року, та у справі «Трґо проти Хорватії» (Trgo v. Croatia), заява № 35298/04, п. 67, від 11 червня 2009 року).* ***У контексті скасування помилково наданого права на майно принцип «належного урядування» може не лише покладати на державні органи обов'язок діяти невідкладно, виправляючи свою помилку*** *(див., наприклад, рішення у справі «Москаль проти Польщі» (Moskal v. Poland), п. 69),* ***а й потребувати виплати відповідної компенсації чи іншого виду належного відшкодування колишньому добросовісному власникові*** *(див. зазначені вище рішення у справах «Пінкова та Пінк проти Чеської Республіки» (Pincova and Pine v. the Czech Republic), п. 53, та «Тошкуце та інші проти Румунії» (Toscuta and Others v. Romania), п. 38).*

Рисовський проти України

/Rysovskyy v. Ukraine/

заява № 29979/04

рішення від 20.10.2011

(остаточне - 20.01.2012)

- ***порушення пункту 1 статті 6 Конвенції;***
- ***порушення статті 1 Першого протоколу;***
- ***порушення статті 13 Конвенції***

ОЦІНКА СУДУ

- ***ЩОДО порушення статті 1 Першого протоколу:***

...

72. ...Крім того, ***хоча Суд може перевіряти висновки національних судів, коли вони видаються явно свавільними, завдання тлумачення національного законодавства належить, головним чином, національним судовим органам, тоді як Суд, віддаючи належне їх висновкам, має забезпечити, щоб вони відповідали Конвенції*** *(див., наприклад, рішення у справі «Серявін та інші проти України» (Seryavin and Others v. Ukraine), заява № 4909/04, п. 40, від 10 лютого 2011 року).*

73. Приймаючи згідно з цими принципами висновки національних судів, що процедура скасування рішення 1992 року відповідала нормам чинного національного законодавства, ***Суд не переконаний, що вона передбачала достатні гарантії від зловживань із боку державних органів. По-перше****, видається, що ця процедура дозволяє державним органам ретроспективно позбавляти особистих прав, наданих помилково, без будь-якого відшкодування добросовісним правовласникам.* ***По-друге,*** *видається, що вона надає державним органам можливість позбавляти таких прав за власним бажанням, у будь-який час і без залучення сторін, чиї інтереси зачіпаються. Суд зазначає, що* ***можливість заінтересованих сторін оскаржити таке позбавлення до суду звичайно зменшує ймовірність свавільного тлумачення застосовних норм матеріального права державними органами, які стверджують, що помилилися.*** *З іншого боку, те, що* ***їх повноваження з перегляду власних рішень, включаючи випадки виявлення помилки, не обмежено жодними часовими рамками, має суттєвий негативний вплив на юридичну визначеність у сфері особистих прав і цивільних правовідносин, що шкодить принципу «належного урядування» та вимозі «законності», закріпленим у статті 1 Першого протоколу.***

Рисовський проти України

/Rysovskyy v. Ukraine/

заява № 29979/04

рішення від 20.10.2011

(остаточне - 20.01.2012)

- ***порушення пункту 1 статті 6 Конвенції;***
- ***порушення статті 1 Першого протоколу;***
- ***порушення статті 13 Конвенції***

ОЦІНКА СУДУ

- ***ЩОДО порушення статті 1 Першого протоколу:***

...

74. Поширюючи вищезазначені міркування на загальний контекст особистої ситуації заявника, Суд вважає, що ***з огляду на значну свободу, яка надавалася державним органам, а також їх відмову виконати рішення суду 1994 року, питання «законності» процедури скасування рішення 1992 року тісно пов'язане та невіддільне від аналізу того, чи забезпечив загальний підхід, який органи влади застосували у ситуації заявника, справедливий баланс між його інтересами та інтересами суспільства*** *(див., mutatis mutandis, зазначене вище рішення у справі «Беєлер проти Італії» (Beyeler v. Italy), п. 110).*

75. З огляду на це Суд зазначає, що ***підхід органів влади до ситуації заявника у цій справі був непослідовним і нескоординованим та характеризувався різними затримками.*** *Зокрема, хоча із самого початку сільська рада відмовилася виконувати рішення районної ради 1992 року про виділення заявникові землі, воно було скасовано як помилкове лише через шість років після того, як органи судової влади своїм рішенням підтвердили його законність. Це рішення суду, в свою чергу, не було оскаржено сільською радою в апеляційному порядку, хоча після набрання ним законної сили районна рада прийняла формальне рішення його не виконувати. Так само не переглядалися в апеляційному порядку і судові рішення про визнання незаконним рішення 1998 року про позбавлення заявника його права, а лише згодом були скасовані в порядку нагляду. Водночас* ***після того, як суди зрештою підтвердили таке позбавлення, жодних дій не було вжито з метою визнання належного заявникові Державного акта на право користування землею недійсним чи скасування рішення суду 1994 року, яке підтверджувало право заявника.*** *У 2010 році це рішення суду все ще розглядалося національними судами як чинне, хоча вони й не задовольнили вимогу заявника зобов'язати державних виконавців його виконати.* ***На підставі цих суперечливих документів неможливо дійти чіткого висновку, чи має заявник на сьогодні право згідно з національним законодавством на спірну земельну ділянку.***

Рисовський проти України

/Rysovskyy v. Ukraine/

заява № 29979/04

рішення від 20.10.2011

(остаточне - 20.01.2012)

- ***порушення пункту 1 статті 6 Конвенції;***
- ***порушення статті 1 Першого протоколу;***
- ***порушення статті 13 Конвенції***

ОЦІНКА СУДУ

- ***ЩОДО порушення статті 1 Першого протоколу:***

...

*76. У підсумку, **непослідовний і некоординований підхід державних органів до ситуації заявника призвів до невизначеності щодо його права на земельну ділянку,** що тривала з 1992 року, тобто приблизно двадцять років, близько тринадцяти з яких підпадає під часову юрисдикцію Суду.*

*77. Оцінюючи тягар, якого заявник зазнав у зв'язку з цією триваючою невизначеністю, Суд звертає увагу на доводи заявника щодо стверджуваної сплати земельного податку та марного придбання сільськогосподарської техніки і товарів. Проте загальний характер доводів заявника, які не підкріплено достатніми документами, не дає можливості Суду оцінити розмір майнової шкоди, якої він нібито зазнав. Однак, на думку Суду, **незалежно від будь-яких фінансових наслідків, розчарування, яке, природно, може виникнути у результаті такої триваючої ситуації невизначеності, саме по собі становить непропорційний тягар, який було ще більше посилено відсутністю будь-якого відшкодування за нескінченну неможливість формальної реалізації заявником його права на земельну ділянку.***

78. З ОГЛЯДУ НА ВИЩЕЗАЗНАЧЕНЕ БУЛО ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 1 ПЕРШОГО ПРОТОКОЛУ.

Рисовський проти України

/Rysovskyy v. Ukraine/

заява № 29979/04

рішення від 20.10.2011

(остаточне - 20.01.2012)

- ***порушення пункту 1 статті 6 Конвенції;***
- ***порушення статті 1 Першого протоколу;***
- ***порушення статті 13 Конвенції***

ОЦІНКА СУДУ

- ***ЩОДО порушення статті 13 Конвенції:***

...

81. З огляду на те, що заявник подав небезпідставні скарги за пунктом 1 статті 6 Конвенції та статтею 1 Першого протоколу, Суд зазначає, що ця скарга не є явно необґрунтованою у розумінні підпункту «а» пункту 3 статті 35 Конвенції і є не неприйнятною з будь-яких інших підстав. Отже, вона повинна бути визнана прийнятною.

82. Далі Суд зазначає, що стаття 13 Конвенції гарантує наявність на національному рівні засобу юридичного захисту для забезпечення дотримання суті конвенційних прав і свобод, у якій би формі вони не закріплювалися в національному правопорядку. ***Уряд у цій справі не довів, що заявник на практиці мав можливість скористатись ефективними засобами захисту, тобто засобами, які б запобігли вчиненню порушень чи їх продовженню або забезпечили заявнику відповідне відшкодування.***

83. ОТЖЕ, СУД ДОХОДИТЬ ВИСНОВКУ, ЩО БУЛО ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 13 КОНВЕНЦІЇ.

Кривенький проти України /Kryvenkyy *v. Ukraine*/

заява № 43768/07

рішення від 16.02.2017

(остаточне - 16.05.2017)

*Заявник скаржився **на порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції**, оскільки його було незаконно позбавлено земельної ділянки*

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

- *У 1997 році заявник отримав сертифікат про право на земельну частку (пай). У 1999 році відповідно до Постанови Верховної Ради України частину землі заявника було передано в постійне користування підприємству (для видобутку родовищ каоліну).*
- *17 січня 2003 року Бердичівською районною держадміністрацією (далі - РДА) було прийнято розпорядження, відповідно до якого заявник отримав державний акт про право власності на земельну ділянку.*
- *У 2005 році прокуратурою Бердичівського району було внесено протест на зазначене розпорядження РДА, у зв'язку з чим у липні цього ж року воно було скасовано РДА.*
- *У серпні 2006 року рішенням суду першої інстанції, яке в подальшому було залишеного без змін судами вищих інстанцій, визнано недійсним державний акт про право власності на землю заявника.*

Кривенький проти України /Kryvenkyy *v. Ukraine*/

заява № 43768/07

рішення від 16.02.2017

(остаточне - 16.05.2017)

ДОВОДИ СТОРІН

- ***Заявник*** *стверджував, що ретроспективне визнання недійсним його права власності на спірну земельну ділянку площею 0,6021 га було свавільним та було здійснене з порушенням принципу «належного урядування».*
  Він зазначив, що Верховний Суд України безпідставно не взяв до уваги те, що розпорядження РДА від 17 січня 2003 року, яке було підставою для виділення йому спірної земельної ділянки, було визнане дійсним до моменту розгляду справи щодо заявника в касаційному порядку.
  Крім того, суди не доклали жодних зусиль для дотримання «справедливого балансу» між інтересом заявника у збереженні земельної ділянки та інтересом ЗАТ «У.К.К.» у її вилученні в нього. Зокрема, заявник отримав спірну ділянку добросовісно та обробляв її протягом дев'яти років (з 1997 року) до винесення рішення про визнання недійсним його права власності.
  Втрата землі становила істотну шкоду для заявника, і тому він мав отримати справедливе відшкодування у зв'язку з цим.

- ***Уряд*** *не надав коментарів щодо суті цієї скарги.*

Кривенький проти України /Kryvenkyy *v. Ukraine*/

заява № 43768/07

рішення від 16.02.2017

(остаточне - 16.05.2017)

- ***порушення статті 1 Першого протоколу***

ОЦІНКА СУДУ

...

40. Суд зазначає, що з матеріалів справи ясно, і це не оскаржується сторонами, що ***спірна земельна ділянка площею 0,6021 га становила «майно» заявника у розумінні статті 1 Першого протоколу до Конвенції.*** *Дійсно, як вбачається з беззаперечних доводів заявника, у 1997 році спірна ділянка була виділена заявнику в натурі як частка земельної ділянки, яка знаходилась у спільній власності членів колективного сільськогосподарського підприємства, а згодом (у червні 2003 року) заявнику був офіційно виданий державний акт про право власності на зазначену ділянку.*

41. Суд також посилається на свою усталену практику, згідно з якою ***ретроспективне скасування дійсного права власності становить позбавлення майна у розумінні статті 1 Першого протоколу до Конвенції*** *(див., зокрема, рішення у справах «Ґаші проти Хорватії» (Gashi v. Croatia), заява № 3257/05, пункти 27-40, від 13 грудня 2007 року, «Пирантієне проти Литви» (Pyrantiene v. Lithuania), заява № 45092/07, пункт 42, від 12 листопада 2013 року, та «Вукушіч проти Хорватії» (<…>), заява № 69735/11, пункт 50, від 31 травня 2016 року).*

42. Отже, Суд має оцінити, чи було це позбавлення законним, чи здійснювалося воно в інтересах суспільства та чи переслідувало законну ціль за допомогою засобів, достатньо пропорційних цілі, якої прагнули досягнути *(див., серед інших джерел, рішення у справі «Москаль проти Польщі» (Moskal v. Poland), заява № 10373/05, пункти 49, 50, від 15 вересня 2009 року).*

Кривенький проти України /Kryvenkyy *v. Ukraine*/

заява № 43768/07

рішення від 16.02.2017

(остаточне - 16.05.2017)

- ***порушення статті 1 Першого протоколу***

ОЦІНКА СУДУ

...

43. Суд також зазначає, що право власності заявника на спірну ділянку було визнане недійсним на підставі того, що у день видання розпорядження про виділення йому цієї землі (17 січня 2003 року), її вже було надано ЗАТ «У.К.К.». Отже, розпорядження про надання тієї самої землі заявнику було прийняте помилково. Слід зазначити, що 12 лютого 2007 року, коли справа щодо визнання права власності заявника недійсним розглядалась в касаційному порядку Верховним Судом України, розпорядження від 17 січня 2003 року було визнане дійсним в рамках іншого судового провадження (див. пункт 25). Проте, оскільки на той момент відповідне рішення не набрало законної сили, Суд не може не погодитись з тим, що Верховний Суд України проігнорував аргумент заявника щодо цього. Отже, ***Суд вважає, що визнання права власності заявника недійсним в рамках змагального судового процесу з метою виправлення помилки при наділенні таким правом власності ґрунтувалося на національному законодавстві.***

44. Суд також повторює, що ділянка заявника була вилучена у нього на підставі постанови Верховної Ради України щодо розширення ділянки під кар'єр по видобутку каолінів. Отже, ***Суд вважає, що позбавлення майна відповідало суспільним інтересам і переслідувало законну ціль.***

Кривенький проти України /Kryvenkyy *v. Ukraine*/

заява № 43768/07

рішення від 16.02.2017

(остаточне - 16.05.2017)

- ***порушення статті 1 Першого протоколу***

ОЦІНКА СУДУ

...

45. *Залишається з'ясувати,* ***чи забезпечувало також позбавлення права власності, про яке йдеться у цій справі, справедливий баланс між вимогами загального інтересу суспільства та вимогами захисту основоположних прав особи*** *(див., серед багатьох інших джерел, згадане рішення у справі «Ґаші проти Хорватії» (Gashi v. Croatia), пункт 31).* *У зв'язку з цим Суд повторює, що* ***позбавлення власності без виплати суми, обґрунтовано пов'язаної з її вартістю, зазвичай призводить до недотримання необхідного справедливого балансу між вимогами загального інтересу суспільства та вимогами захисту основоположних прав особи і становить непропорційний тягар для заявника*** *(див. рішення у справах «Святі монастирі проти Греції» (The Holy Monasteries v. Greece), від 09 грудня 1994 року, пункт 71, Серія А № 301-А, та «Колишній король Греції та інші проти Греції» [ВП] (Former King of Greece and Others v. Greece) [GC], заява № 25701/94, пункт 89, ЄСПЛ 2000-XII).*

У контексті скасування помилково наданих майнових прав ***принцип «належного урядування» може покладати на державні органи обов'язок діяти оперативно у виправленні їхньої помилки, а також потребувати виплати адекватної компенсації чи іншого виду належного відшкодування колишнім добросовісним власникам*** *(див. зокрема, рішення у справі «Рисовський проти України» (Rysovskyy v. Ukraine), заява № 29979/04, пункт 71, від 20 жовтня 2011 року, з подальшими посиланнями).*

Кривенький проти України /Kryvenkyy *v. Ukraine*/

заява № 43768/07

рішення від 16.02.2017

(остаточне - 16.05.2017)

- ***порушення статті 1 Першого протоколу***

ОЦІНКА СУДУ

...

46. *Суд зазначає, що, як вбачається з доводів заявника, які не оскаржувались Урядом, заявник отримав та володів земельною ділянкою, про яку йдеться у цьому провадженні, відповідно до дійсного сертифікату та добросовісно. Він сплачував податок на землю та обробляв її з 1997 року як власник частки на земельній ділянці, яка належала колективному сільськогосподарському підприємству, а в 2003 році належним чином оформив своє право власності.*

За цих обставин, ***на думку Суду, той факт, що у 2006 році земля була вилучена у заявника без виплати будь-якої компенсації чи іншого виду належного відшкодування, є достатнім для того, щоб дійти висновку, що в результаті позбавлення заявника цієї земельної ділянки на нього був покладений непропорційний тягар.***

47. ОТЖЕ, БУЛО ПОРУШЕНО СТАТТЮ 1 ПЕРШОГО ПРОТОКОЛУ ДО КОНВЕНЦІЇ.

Зеленчук і Цицюра проти України /*Zelenchuk and Tsytsyura v. Ukraine*/

заяви № 846/16 та № 1075/16

рішення від 22.05.2018

(остаточне - 22.08.2018)

*заявники скаржились **за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції** стосовно того, що законодавчі обмеження, накладені на них, як на власників земель сільськогосподарського призначення, порушували їхнє право мирно володіти своїм майном.*

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

- *Перша заявниця та другий заявник успадкували свої земельні частки (паї) сільськогосподарського призначення у травні 2000 року та листопаді 2004 року, а у 2007 та 2008 роках відповідно отримали державні акти на право власності. Ці ділянки розташовувались у 300 та 50 кілометрах від місць їхнього проживання, що перешкоджало їм самостійно обробляти землю.*

- *У 2001 році була запроваджена заборона, відома як **«земельний мораторій»**, на укладення угод щодо купівлі-продажу, дарування земельних часток (паїв) або іншим способом відчуження цих часток (паїв), крім передачі їх у спадщину та при викупі земельних ділянок для державних і громадських потреб, до прийняття законодавства, необхідного для створення ефективного ринку продажу землі сільськогосподарського призначення. Вказаний мораторій був введений до 01 січня 2005 року, проте його тривалість та обсяг неодноразово змінювалися.*

- *Наразі Перехідні положення Земельного кодексу України до набрання чинності законом про обіг земель сільськогосподарського призначення, але не раніше 01 січня 2019, забороняють купівлю-продаж або інше відчуження у будь-який спосіб та будь-які зміни цільового призначення більшості видів земель сільськогосподарського призначення, у тому числі категорій земель, якими володіють заявники.*

Зеленчук і Цицюра проти України /*Zelenchuk and Tsytsyura v. Ukraine*/

заяви № 846/16 та № 1075/16

рішення від 22.05.2018

(остаточне - 22.08.2018)

ДОВОДИ СТОРІН

- ***ЩОДО наявності втручання:***

- сторони погодилися, що було втручання у права заявників, гарантовані статтею 1 Першого протоколу до Конвенції, та що це втручання становило «контроль» за користуванням майном у розумінні другого пункту цього положення.

- ***ЩОДО законності:***

- сторони погодилися, що мораторій мав підґрунтя у національному законодавстві та що відповідні положення були доступними. Вони мали протилежні позиції щодо того, чи були вони «передбачуваними».

- ***ЩОДО загального інтересу:***

*- **заявники** стверджували, що хоча формально у пояснювальних записках до законів, якими було продовжено мораторій, були наведені додаткові підстави, крім потреби прийняття необхідного законодавства про земельний ринок, вони були лише «прикриттям» нездатності держави прийняти відповідне законодавство, яке, за умови його належної розробки та прийняття, фактично могло б усунути всі стверджувані можливі ризики та проблемні питання, зазначені у пояснювальних записках; щодо ризику зубожіння фермерів і масової скупівлі землі за низькими цінами заявники стверджували, що зняття мораторію не означатиме, що власники землі будуть змушені продати її, скоріше зробити це буде їхнім добровільним вибором;*

*- **Уряд** підкреслив, що законодавчий орган мав широкі межі розсуду у питаннях економічної політики. Суд мав поважати його рішення, окрім випадків, коли воно явно було необґрунтованим; землі сільськогосподарського призначення займають 70 % території України, держави з одним з найвищих показників земель сільськогосподарського призначення per capita. Це становило великий потенціал для країни, але вимагало впровадження ефективної моделі раціонального використання землі. Мораторій був необхідним для створення належної основи для захисту громадян і держави. Тривалий період дії мораторію пояснювався необхідністю створення відповідних правових, інституційних, фінансових та економічних умов для впровадження вільного обігу землі.*

Зеленчук і Цицюра проти України */Zelenchuk and Tsytsyura v. Ukraine/*

заяви № 846/16 та № 1075/16

рішення від 22.05.2018

(остаточне - 22.08.2018)

ДОВОДИ СТОРІН

• ***ЩОДО пропорційності втручання:***

- заявники *зазначали, що свобода розсуду, якою користуються національні органи влади, не може охоплювати такі надзвичайні заходи, як п'ятнадцятирічна абсолютна заборона відчуження землі. У жодній іншій державі не було такої абсолютної заборони, лише встановлювались певні умови щодо продажу та перепродажу;*

- уряд *стверджував, що на заявників не було покладено особистий та надмірний тягар. Їхні правопопередники добровільно отримали земельні частки (паї), а заявники добровільно погодились прийняти їх як свою спадщину. Коли заявники отримали землю, їм було відомо про обмеження щодо неї, встановлені або у рамках мораторію у Земельному кодексі України 2001 року, або у Земельному кодексі 1990 року (див. пункт 10). З боку держави ніколи не було жодних гарантій того, що ці обмеження не будуть продовжені поза межами первинних строків, які діяли на момент отримання заявниками землі;*
щодо права на продаж стаття 1 Першого протоколу до Конвенції не гарантувала жодного права на отримання власності чи отримання прибутку (з посиланням, зокрема, на рішення у згаданій справі «ООО «R & L» та інші проти Чеської Республіки» (R & L, s.r.o. and Others v. the Czech Republic), пункт 103), а держава ніколи не гарантувала заявникам, що вони зможуть отримувати прибуток від продажу їхньої землі.

Зеленчук і Цицюра проти України /Zelenchuk and Tsytsyura v. Ukraine/

заяви № 846/16 та № 1075/16

рішення від 22.05.2018

(остаточне - 22.08.2018)

- ***порушення статті 1 Першого протоколу***

ОЦІНКА СУДУ

- ***(a) Загальні принципи***
- ***(i) Структура статті 1 Першого протоколу до Конвенції***

97. *Суд нагадує, що відповідно до його практики* ***стаття 1 Першого протоколу до Конвенції, яка гарантує по суті право власності, складається з трьох норм:***

- перша*, яка сформульована у першому реченні першого пункту та має загальний характер,* ***встановлює принцип мирного володіння майном****.*

*- **Друга** норма у другому реченні того ж пункту охоплює **питання позбавлення власності та встановлює щодо нього певні умови.***

*- **Третя**, яка міститься у другому пункті, визнає, що **Договірні Держави вправі, серед іншого, здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загального інтересу** (див. згадане рішення «Депаль проти Франції» (Depalle v. France), пункт 77).*

- ***(ii) Законність***

98. *Перша та найважливіша вимога статті 1 Першого протоколу до Конвенції полягає в тому, що* ***будь-яке втручання органу влади у мирне володіння майном має бути законним: друге речення першого пункту надає право на позбавлення власності лише «на умовах, передбачених законом», а другий пункт визнає, що держава має право здійснювати контроль за користуванням майном шляхом введення в дію «законів». Більше того, верховенство права - один з основоположних принципів демократичного суспільства, притаманний усім статтям Конвенції. Принцип законності також передбачає, що чинні положення національного законодавства є достатньо доступними, чіткими та передбачуваними у своєму застосуванні*** *(див. рішення у справі «Броньовський проти Польщі» [ВП] (Broniowski v. Poland) [GC], заява № 31443/96, пункт 147, ЄСПЛ 2004-V).*

Зеленчук і Цицюра проти України /*Zelenchuk and Tsytsyura v. Ukraine*/

заяви № 846/16 та № 1075/16

рішення від 22.05.2018

(остаточне - 22.08.2018)

- ***порушення статті 1 Першого протоколу***

ОЦІНКА СУДУ

- ***(iii) Загальний інтерес***

99. *Будь-яке втручання у здійснення конвенційного права має переслідувати законну ціль. Аналогічно у справах, пов'язаних з позитивним обов'язком, має існувати законне виправдання бездіяльності держави.* ***Принцип «справедливого балансу», притаманний статті 1 Першого протоколу до Конвенції, сам по собі передбачає існування загального інтересу суспільства.*** *Крім того, слід нагадати, що різні норми, закріплені у статті 1 Першого протоколу до Конвенції, не є окремими, тобто не пов'язаними між собою, та що друга і третя норми стосуються лише конкретних випадків втручання у право на мирне володіння майном. Одним із наслідків цього є те, що* ***існування суспільного інтересу, яке вимагається відповідно до другого речення, або загального інтересу, посилання на яке міститься у другому пункті, випливає з принципу, встановленого у першому реченні, а отже втручання у здійснення права на мирне володіння майном у розумінні першого речення статті 1 Першого протоколу до Конвенції також повинно переслідувати мету у суспільному інтересі*** *(див. рішення у справі «Алішич та інші проти Боснії і Герцеговини, Хорватії, Сербії, Словенії та колишньої Югославської Республіки Македонії» [ВП] (<…>) [GC], заява № 60642/08, пункт 105, ЄСПЛ 2014).*

100. *У зв'язку з тим, що національні органи влади безпосередньо обізнані щодо свого суспільства та його потреб, вони в принципі знаходяться у кращому становищі, ніж міжнародний суддя, для з'ясування того, що є «суспільним інтересом». Таким чином, відповідно до системи захисту, встановленої Конвенцією, саме національні органи влади мають здійснити первинну оцінку існування проблеми, що є об'єктом суспільного інтересу, який виправдовує заходи, що мають бути вжиті у сфері здійснення майнового права.* ***Оскільки свобода розсуду, якою користується законодавчий орган при здійсненні соціальної та економічної політики, є широкою, Суд поважатиме рішення законодавчого органу щодо того, що є в інтересах суспільства, якщо тільки це рішення явно не мало належного обґрунтування*** *(там само, пункт 106).*

Зеленчук і Цицюра проти України /Zelenchuk and Tsytsyura v. Ukraine/

заяви № 846/16 та № 1075/16

рішення від 22.05.2018

(остаточне - 22.08.2018)

- ***порушення статті 1 Першого протоколу***

ОЦІНКА СУДУ

- ***(iv) Пропорційність***

101. Втручання у право власності повинно не лише переслідувати за фактами та у принципі «законну ціль» у «загальному інтересі», але також має існувати обґрунтоване пропорційне співвідношення між вжитими заходами та метою, яку прагнули досягти будь-якими заходами, застосованими державою, *у тому числі заходами, спрямованими на здійснення контролю за користуванням майном фізичною особою. Ця вимога виражена у понятті* ***«справедливий баланс», який має бути встановлений між вимогами загального інтересу суспільства та вимогами захисту основоположних прав особи.*** *Завдання досягти цього балансу відображено у структурі статті 1 Першого протоколу до Конвенції в цілому. У кожній справі, що стосується стверджуваного порушення цієї статті,* ***Суд повинен, таким чином, встановити, чи було покладено на відповідну особу непропорційний та надмірний тягар внаслідок втручання держави*** *(див. рішення у справі «Хуттен-Чапська проти Польщі» [ВП] (Hutten-Czapska v. Poland) [GC], заява № 35014/97, пункт 167, ЄСПЛ 2006-VIII).*

102. *При оцінці дотримання статті 1 Першого протоколу до Конвенції Суд повинен здійснити загальний розгляд різних інтересів, які є предметом спору, пам'ятаючи, що* ***метою Конвенції є гарантування прав, які є «практичними та ефективними».*** *Суд поза межами очевидного повинен дослідити реалії оскаржуваної ситуації. Така оцінка може стосуватись не лише відповідних умов компенсації, якщо ситуація схожа з тією, коли позбавляють майна, але також і поведінки сторін, у тому числі вжитих державою заходів та їх реалізації. У цьому контексті слід наголосити, що* ***невизначеність - законодавча, адміністративна або така, що виникає із застосовної органами влади практики, - є фактором, який слід враховувати при оцінці поведінки держави*** *(див. згадане рішення у справі «Броньовський проти Польщі» (Broniowski v. Poland), пункт 115).*

103. *У контексті положень щодо житла Суд також встановлював, що його оцінка дотримання статті 1 Першого протоколу до Конвенції* ***може стосуватись*** *не лише умов отримання фізичними особами орендної плати за землю та ступеню втручання держави у свободу договору та договірних відносини на ринку оренди, але* ***також існування процесуальних та інших гарантій, які забезпечують, щоб функціонування системи та її вплив на майнові права орендодавця не були свавільними та непередбачуваними*** *(див. рішення у справі «Амато Гаучі проти Мальти» (Amato Gauci v. Malta), заява № 47045/06, пункт 58, від 15 вересня 2009 року).*

Зеленчук і Цицюра проти України /*Zelenchuk and Tsytsyura v. Ukraine*/

заяви № 846/16 та № 1075/16

рішення від 22.05.2018

(остаточне - 22.08.2018)

- ***порушення статті 1 Першого протоколу***

ОЦІНКА СУДУ

- ***(b) ЗАСТОСУВАННЯ ЗГАДАНИХ ПРИНЦИПІВ У ЦІЙ СПРАВІ***
- ***(i) Чи існує втручання та застосовне положення***

104. *Суд не вбачає жодної підстави, щоб не погодитися зі сторонами, та доходить висновку, що* ***оскаржувана законодавча ситуація становить втручання у володіння заявників, яке вимагає застосування статті 1 Першого протоколу до Конвенції, та що має застосовуватись саме положення щодо контролю за користуванням майном...***

- ***(ii) Законність***

105. *Суд зазначає, що* ***мораторій та його продовження мали підґрунтя у національному законодавстві, яке ніколи не визнавалось неконституційним...***

106. *Суд зазначає, що* ***аргумент заявників про невизначеність, створену повторюваними продовженнями мораторію та повторюваною нездатністю Верховної Ради України й Уряду дотриматися встановлених ними строків для створення ринку землі сільськогосподарського призначення, зробила відповідне законодавство непередбачуваним.*** *Проте він вважає, що цей аргумент скоріш відповідає встановленню того, чи було дотримано органами влади справедливий баланс між відповідними інтересами.*

107. *Отже, Суд вважає, що* ***обмеження, встановлені щодо здійснення прав заявників, відповідали вимозі «законності», притаманній статті 1 Першого протоколу до Конвенції.***

Зеленчук і Цицюра проти України /*Zelenchuk and Tsytsyura v. Ukraine*/

заяви № 846/16 та № 1075/16

рішення від 22.05.2018

(остаточне - 22.08.2018)

- ***порушення статті 1 Першого протоколу***

ОЦІНКА СУДУ

- ***(b) ЗАСТОСУВАННЯ ЗГАДАНИХ ПРИНЦИПІВ У ЦІЙ СПРАВІ***
- ***(iii) Загальний інтерес***

108. *Суд розглянув цілі оскаржуваних законодавчих обмежень, на які посилався Уряд, зокрема, попередження надмірної концентрації землі у руках заможних осіб або ворожих сил, припинення їх обробки, бажання уникнути безземелля та зубожіння сільського населення, всі з яких слугували потребам національної та продовольчої безпеки (див. пункт 76). Він вважає, що* ***рішення національних органів влади про те, що продовження мораторію на продаж землі слугувало цим цілям, не можна вважати «явно необґрунтованим».***

109. Цьому висновку не перешкоджає очевидний дисбаланс між проголошеними цілями мораторію, а саме необхідністю підготувати інфраструктуру ринку, та явною відсутністю відчутного прогресу у цьому напрямку. *Дійсно, цей дисбаланс міг викликати сумніви щодо того, чи було продовження мораторію після певного періоду обґрунтованим засобом досягнення проголошених цілей. Проте Суд вважає, що це питання, так само, як і питання невизначеності, створеної повторюваним продовженням строків зняття мораторію...*

Зеленчук і Цицюра проти України /*Zelenchuk and Tsytsyura v. Ukraine*/

заяви № 846/16 та № 1075/16

рішення від 22.05.2018

(остаточне - 22.08.2018)

- ***порушення статті 1 Першого протоколу***

ОЦІНКА СУДУ

- ***(b) ЗАСТОСУВАННЯ ЗГАДАНИХ ПРИНЦИПІВ У ЦІЙ СПРАВІ***
- ***(iv) Пропорційність***

110. Суд зазначає, що його роль у принципі не полягає у вирішенні питання про те, чи має держава, яка вирішила передати приватним особам землі, що раніше належали державі, дозволити після цього новим власникам продавати її, та на яких умовах. *Відповідно до усталеної практики Суду його завдання полягає не у перегляді національного закону in abstracto,* ***а у з'ясуванні того, чи спричинив спосіб його застосування до заявника або вплив на заявника порушення Конвенції.***

...

112. *Отже, для аналізу Судом ситуації, яка впливає на заявників,* ***важливо, що держава-відповідач постійно, протягом періоду дії мораторію, заявляла про створення ринку землі сільськогосподарського призначення та остаточне припинення мораторію, як її цілі...***

...

121. *... у цій справі* ***відсутність послідовності з боку органів влади при зміні обсягу та самого характеру мораторію, а також створена ним невизначеність, є важливими факторами при оцінці Судом пропорційності оскаржуваної ситуації*** *(див. згадане рішення у справі «Броньовський проти Польщі» (Broniowski v. Poland), пункт 151).*

Зеленчук і Цицюра проти України /*Zelenchuk and Tsytsyura v. Ukraine*/

заяви № 846/16 та № 1075/16

рішення від 22.05.2018

(остаточне - 22.08.2018)

- ***порушення статті 1 Першого протоколу***

ОЦІНКА СУДУ

- ***(b) ЗАСТОСУВАННЯ ЗГАДАНИХ ПРИНЦИПІВ У ЦІЙ СПРАВІ***
- ***(iv) Пропорційність***

128. *Безумовно,* ***це є принципом усталеної практики, якщо законодавчий орган зробив вибір шляхом прийняття законів, які він вважає такими, що відповідають загальному інтересу, можливе існування альтернативних рішень саме по собі не підриває обґрунтованість оскаржуваного законодавства, оскільки його можуть вимагати конкретні обставини.*** *Суд не має встановлювати, чи було законодавство найкращим рішенням, за умови, що органи влади дотримались меж своєї свободи розсуду...*

129. *У цьому контексті Суд хотів би ще раз нагадати, що* ***у цій справі саме українські органи влади послідовно, протягом майже двох десятиліть, визначали своєю метою кінцеве запровадження належним чином врегульованого ринку землі, при цьому мораторій є лише проміжним кроком до цього.*** *Сам характер мораторію, проголошена ціль його введення та продовження полягали, по суті, у наданні часу для розгляду можливих альтернатив абсолютній забороні продажу. Те, що такі альтернативи були доступні та були б придатними для досягнення тих же цілей, неодноразово визнавалось на найвищому рівні держави-відповідача (див., наприклад, пункти 36-42).*

130. *З огляду на те, що* ***органи влади проголосили створення такого ринку своєю ціллю, наявність альтернативних рішень і відсутність наданих чітких підстав для неприйняття цих рішень, а також залишення в силі найбільш обмежувального рішення, повинні бути достатньо вагомими при оцінці пропорційності останнього.***

Зеленчук і Цицюра проти України /Zelenchuk and Tsytsyura v. Ukraine/

заяви № 846/16 та № 1075/16

рішення від 22.05.2018

(остаточне - 22.08.2018)

- ***порушення статті 1 Першого протоколу***

ОЦІНКА СУДУ

- ***(b) ЗАСТОСУВАННЯ ЗГАДАНИХ ПРИНЦИПІВ У ЦІЙ СПРАВІ***
- ***(iv) Пропорційність***

134. *Проте, якими б не були деталі їхніх ситуацій, коли заявники набули прав на їхню землю,* ***закон, який застосовувався до неї, перебував у стані постійних змін.*** *Крім того, Суд не забуває про той факт, що* ***обидва заявники отримали землю в результаті масштабної земельної реформи, яка не була завершена до моменту вступу ними у право володіння землею*** *(див., для порівняння, згадане рішення у справі «Яан та інші проти Німеччини» (Jahn and Others v. Germany), пункт 116).*

135. *З іншого боку, заявники успадкували землю від своїх батьків, а не придбали її в рамках комерційної угоди (див., для порівняння, рішення у справі «Пайн Веллей Девелопментс Лтд» та інші проти Ірландії» (Pine Valley Developments Ltd and Others v. Ireland), від 29 листопада 1991 року, пункт 59, Серія A № 222). Більше того, з огляду на проголошену Земельним кодексом України політику щодо майбутнього допуску земель сільськогосподарського призначення на ринок, яка була цілком зрозумілою на початкових стадіях мораторію,* ***вони не могли очікувати, що абсолютна заборона триватиме протягом невизначеного строку.***

136. *Отже,* ***не можна стверджувати, що заявники з самого початку мали знати, що вони вступали у право володіння майном із обтяженням, яке залишатиметься з таким обтяженням за виключенням випадку певних невизначених майбутніх змін*** *(див., наприклад, згадане рішення у справі справі «Депаль проти Франції» (Depalle v. France), ухвалу щодо прийнятності у справі «Лач проти Польщі» (Lacz v. Poland), заява № 22665/02, від 23 червня 2009 року, та рішення у справі «Хаканссон і Стуресссон проти Швеції» (Hekansson and Sturesson v. Sweden), від 21 лютого 1990 року, пункт 53, Серія A № 171-A).*

Зеленчук і Цицюра проти України /*Zelenchuk and Tsytsyura v. Ukraine*/

заяви № 846/16 та № 1075/16

рішення від 22.05.2018

(остаточне - 22.08.2018)

- ***порушення статті 1 Першого протоколу***

ОЦІНКА СУДУ

- ***(b) ЗАСТОСУВАННЯ ЗГАДАНИХ ПРИНЦИПІВ У ЦІЙ СПРАВІ***
- ***(iv) Пропорційність***

137. *Щодо фінансового аспекту тягаря, покладеного на заявників, Суд визнає, що він не є настільки суворим, як, наприклад, тягар, покладений на власників деякими схемами контролю орендної плати, які Суд уже мав можливість розглядати у своїх попередніх рішеннях (див., наприклад, згадані рішення у справах «Хуттен-Чапська проти Польщі» (Hutten-Czapska v. Poland), пункт 198, та «ООО «R & L» та інші проти Чеської Республіки» (R & L, s.r.o. and Others v. the Czech Republic), пункт 104, у яких орендна плата була явно нижчою за витрати на обслуговування; див. також згадане рішення у справі «Гіго проти Мальти» (Ghigo v. Malta), пункт 66, та рішення у справі «Едвардс проти Мальти» (Edwards v. Malta), заява № 17647/04, пункт 75, від 24 жовтня 2006 року, у якій це не стосувалося справи, але встановлена державою орендна плата за житлові будинки, яка становила менше ніж п'ять або шість євро на місяць, була дуже низькою та явно нижчою за ринкову ставку).*

138. *Як зазначив Уряд, і всупереч згаданим справам щодо контролю орендної плати,* ***заявники у цій справі мали право передати свою землю в оренду за ринковою ставкою. Держава-відповідач не обмежує розмір цих ставок, а вживає заходів для їх підтримки на користь власників шляхом встановлення мінімальної орендної плати. Хоча ця мінімальна орендна плата, з юридичної точки зору, є скоріш показовою, а не обов'язковою, на практиці, як вбачається, її дотримуються у більшості випадків*** *(див. пункт 33).*

Зеленчук і Цицюра проти України /*Zelenchuk and Tsytsyura v. Ukraine*/

заяви № 846/16 та № 1075/16

рішення від 22.05.2018

(остаточне - 22.08.2018)

- ***порушення статті 1 Першого протоколу***

ОЦІНКА СУДУ

- ***(b) ЗАСТОСУВАННЯ ЗГАДАНИХ ПРИНЦИПІВ У ЦІЙ СПРАВІ***
- ***(iv) Пропорційність***

142. *Суд також бере до уваги те, що* ***заявники набули право власності на свою землю безкоштовно від своїх батьків, які в свою чергу отримали її у процесі приватизації землі, що раніше була державною власністю.*** *Хоча сторони не надали коментарів щодо підстав, на яких батьки заявників отримали їхні земельні частки (паї), Суд зазначає, що такі частки (паї) у першу чергу розподілялися між колишніми членами колгоспів, зазвичай на підставі їхньої роботи на цих підприємствах (див. пункт 12). Заявники успадкували землю у звичайному порядку спадкування.* ***Отже, не можна стверджувати, що ця земля була для них неочікуваним безоплатним збагаченням.***

143. *Більше того, відповідно до практики Суду* ***той факт, що власність було набуто безоплатно, не виключає можливості встановлення порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції*** *(див., наприклад, згадане рішення у справі «Едвардс проти Мальти» (Edwards v. Malta), пункти 5 та 75-79, та рішення у справі «Вістіньш і Пєрєпьолкінс проти Латвії» [ВП] (<…>) [GC], заява № 71243/01, пункт 121, від 25 жовтня 2012 року). Проте Суд вважає, що цей факт може стосуватись його оцінки за статтею 41 Конвенції (див. пункт 155).*

Зеленчук і Цицюра проти України /Zelenchuk and Tsytsyura v. Ukraine/

заяви № 846/16 та № 1075/16

рішення від 22.05.2018

(остаточне - 22.08.2018)

- ***порушення статті 1 Першого протоколу***

ОЦІНКА СУДУ

- ***(b) ЗАСТОСУВАННЯ ЗГАДАНИХ ПРИНЦИПІВ У ЦІЙ СПРАВІ***
- ***(iv) Пропорційність***

144. *При оцінці суворості тягаря, покладеного на заявників, Суд також вважає такими, що стосуються справи:*

(i) ***тривалість періоду, протягом якого діяли обмеження****, яка наразі досягла загалом сімнадцяти років, при цьому обмеження впливають особисто на першу заявницю та другого заявника більше ніж дванадцять та десять років відповідно (див., наприклад, згадане рішення у справі «Спорронг і Льоннрот проти Швеції» (<…>), пункт 72, та «JGK Statyba Ltd» та Гусельніковас проти Литви» (JGK Statyba Ltd and Guselnikovas v. Lithuania), заява № 3330/12, пункт 143, від 05 листопада 2013 року, в яких обмеження щодо здійснення майнових прав у повному обсязі тривало дванадцять та більше ніж десять років відповідно),*

(ii) ***широкий обсяг обмежень,*** *при якому вони перешкоджають заявникам відчужувати їхню землю майже у будь-який спосіб та використовувати її з будь-якою іншою ціллю, крім сільського господарства, та*

(iii) ***загальний та негнучкий характер обмежень,*** *які не підлягають жодному індивідуальному перегляду або виключенню (див., для порівняння, згадане рішення у справі «Іммобільяре Саффі проти Італії» (Immobiliare Saffi v. Italy), пункт 54, в якому Суд встановив часткове порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції, оскільки жодний суд не був компетентним вирішувати питання щодо впливу, який могло мати тривале невиконання постанов про виселення у справі конкретного власника, з рішенням у справі «Спадеа та Скалабріно проти Італії» (Spadea and Scalabrino v. Italy), заява № 12868/87, пункти 37-40, від 28 вересня 1995 року, та згаданим рішенням у справі «Логуіс проти Нідерландів» (Lohuis and Others v. the Netherlands), пункт 59, у якій було прийнято таке положення щодо випадків індивідуальних труднощів, та ухвалою щодо прийнятності у справі «П. Плазьє Б.В.» та інші проти Нідерландів» (P. Plaisier B.V. and Others v. the Netherlands), заяви № 46184/16, 47789/16 та 19958/17, пункт 91, від 14 листопада 2017 року, в якій не була виключена індивідуальна оцінка суворості тягаря, покладеного на заявника національними судами).*

Зеленчук і Цицюра проти України /*Zelenchuk and Tsytsyura v. Ukraine*/

заяви № 846/16 та № 1075/16

рішення від 22.05.2018

(остаточне - 22.08.2018)

- ***порушення статті 1 Першого протоколу***

ОЦІНКА СУДУ

- ***(iv) Пропорційність***

146. *Зрештою,* ***зазначена невизначеність, створена неодноразовими продовженнями мораторію, сама по собі посилила тягар, покладений на заявників. Здійснення однієї з основних складових їхнього права власності, права розпоряджатися своїм майном*** *(див. пункт 28),* ***стало предметом прийняття законодавства невизначеного змісту, прийняття, яке здійснювалося у спосіб, який вбачається непередбачуваним і недостатньо роз'ясненим*** *(див. пункти 118, 119 та 122).* ***На практиці їхні права власності стали ненадійними та перестали бути невід'ємними. Це слід розглядати у світлі усталеного принципу практики Суду, згідно з яким Конвенція має тлумачитися та застосовуватись у такий спосіб, щоб її гарантії були практичними та ефективними, а не теоретичними та ілюзорними*** *(див., mutatis mutandis, рішення у справі «Папошвілі проти Бельгії» [ВП] (Paposhvili v. Belgium) [GC], заява № 41738/10, пункт 182, ЄСПЛ 2016, з подальшими посиланнями).*

147. *Суд доходить висновку, що* ***на заявників як на фізичних осіб було покладено тягар нездатності органів влади дотриматися встановлених ними самими цілей та кінцевих строків. З огляду на непереконливість підстав щодо вибору найбільш обмежувальної альтернативи з доступних органам влади, а не менш обмежувальних заходів, Суд вважає, що тягар, покладений на заявників, є надмірним.***

- ***(v) Висновок***

148. *З огляду на зазначені міркування та ненадання Урядом достатніх аргументів для обґрунтування заходів, застосованих до землі заявників, Суд доходить висновку,* ***що держава-відповідач вийшла за межі своєї широкої свободи розсуду у цій сфері та не забезпечила справедливого балансу між загальним інтересом суспільства та майновими правами заявників.***

149. ВІДПОВІДНО БУЛО ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 1 ПЕРШОГО ПРОТОКОЛУ ДО КОНВЕНЦІЇ.

Зеленчук і Цицюра проти України /*Zelenchuk and Tsytsyura v. Ukraine*/

заяви № 846/16 та № 1075/16

рішення від 22.05.2018

(остаточне - 22.08.2018)

- ***порушення статті 1 Першого протоколу***

ОЦІНКА СУДУ

- ***ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ СТАТЕЙ 46 ТА 41 КОНВЕНЦІЇ***

150. *...**Рішення Суду не слід розуміти як таке, що зобов'язує невідкладно запровадити необмежений ринок земель сільськогосподарського призначення в Україні.***

...

156. *З огляду на ці принципи Суд вважає, що **встановлення порушення само по собі становить достатню справедливу сатисфакцію за будь-яку завдану заявникам моральну шкоду.** Доходячи цього висновку, Суд враховує, inter alia, свої висновки у пунктах 138 та 143 щодо характеру тягаря, покладеного існуючою законодавчою ситуацією на заявників, свій висновок, що **держава-відповідач повинна вжити належні законодавчі та/або інші заходи загального характеру для забезпечення дотримання статті 1 Першого протоколу до Конвенції...***

157. *Проте Суд наголошує, **якщо держава-відповідач необґрунтовано затягуватиме прийняття необхідних заходів загального характеру з метою виконання рішення, з часом це може призвести до ситуації, коли присудження компенсації за статтею 41 може, зрештою, стати виправданим, принаймні для певних категорій власників землі сільськогосподарського призначення.***

Віра Довженко проти України

/Vira Dovzhenko v. Ukraine/

заява № 26646/07

рішення від 15.01.2019

(остаточне - 15.04.2019)

заявниця скаржилась за статтею 1 Першого протоколу Конвенції у зв'язку із незаконним та непропорційним втручання у її право на вільне володіння відповідною земельною ділянкою.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

- *Згідно з розпорядженням Варвинської РДА 26 січня 2004 року заявниця отримала **акт на право власності на земельну ділянку сільськогосподарського призначення,** що офіційно посвідчувало її право власності на землю. Заявниця не зверталася із заявою про встановлення меж ділянки в натурі та не займалась землеробством. Згодом РДА без відома заявниці уклала договір оренди з приватною компанією, надавши їй в оренду землю заявниці та отримуючи за це орендну плату.*

- *Після звернення заявниці за отриманням дозволу на встановлення меж її земельної ділянки в натурі РДА припинила дію договору оренди з приватною компанією. У липні 2005 року межі земельної ділянки заявниці були встановлені в натурі і приватна компанія припинила використовувати її землю.*
- *Заявниця звернулась із цивільним позовом проти РДА та приватної компанії вимагаючи відшкодування за користування приватною компанією її землею у розмірі вартості зібраного з її землі врожаю.*

- *02 червня 2006 року Варвинський районний суд Чернігівської області (далі – районний суд) задовольнив позов заявниці, вказавши, що **договір оренди порушив її майнові права та мав бути визнаний недійсним,** а заявниця мала право на відшкодування за користування її власністю, розмір якого дорівнював вартості зібраного з її землі врожаю. Відшкодування мали сплатити заявниці РДА та приватна компанія, оскільки вони несли солідарну відповідальність за неправомірне користування землею заявниці. **Апеляційний суд Чернігівської області скасував це рішення,** зазначивши, що оскільки межі землі заявниці були встановлені в натурі лише у липні 2005 року, до цієї **дати заявниця не мала можливості користуватися землею та не має права на відшкодування**. Верховний Суд України відмовив у розгляді по суті касаційної скарги заявниці, визнавши її необґрунтованою.*

Віра Довженко проти України

/Vira Dovzhenko v. Ukraine/

заява № 26646/07

рішення від 15.01.2019

(остаточне - 15.04.2019)

ДОВОДИ СТОРІН

- ***Заявниця*** *стверджувала, що втручання в її майнові права було незаконним, оскільки районна адміністрація не мала правових підстав для надання її землі в оренду з огляду на її право власності на неї, а той факт, що до липня 2004 року межі спірної землі не були встановлені в натурі, не давав районній адміністрації права надавати її власність в оренду. Заявниця додала, що ще у жовтні 2004 року вона зверталася із заявою про встановлення меж її ділянки в натурі, проте районна адміністрація відкладала цю процедуру, незважаючи на її численні заяви. Так, на її думку, межі могли бути встановлені раніше, якби зазначену землю не займала компанія «Б.», яка вже засіяла землю та очікувала отримати прибуток, зібравши врожай.*

- ***Заявниця*** *також стверджувала, що відповідне втручання поклало на неї надмірний тягар, оскільки їй відмовили у наданні будь-якого відшкодування за незаконне користування її землею. Вона також зазначила, що рішення про припинення надання в оренду її землі було прийняте ще 19 жовтня 2004 року, тоді як зміни до договору оренди, які виключали земельну ділянку заявниці з переліку орендованих земель, були внесені лише 25 липня 2005 року, після того як компанія «Б.» зібрала врожай з її землі. До цієї дати її ділянка використовувалася компанією «Б.».*

- *Отже, на думку заявниці, затримка у спробах районної адміністрації виправити ситуацію була значною. З огляду на ненадання заявниці жодного відшкодування, це становило непропорційне втручання в її майнові права.*

Віра Довженко проти України */Vira Dovzhenko v. Ukraine/*

заява № 26646/07

рішення від 15.01.2019

(остаточне - 15.04.2019)

ДОВОДИ СТОРІН

- ***Уряд*** *зазначив, що відповідно до національного законодавства заявниця не могла користуватися своєю земельною ділянкою до встановлення її меж в натурі. Згідно з його твердженнями, хоча заявниця і мала державний акт на право власності на зазначену землю, вона не мала законних сподівань на фактичне користування нею до встановлення її меж в натурі, а тому не могла вимагати відшкодування за користування її землею для сільськогосподарських цілей, у тому числі відшкодування вартості зібраного врожаю.*

- ***Уряд*** *також стверджував, що як тільки районна адміністрація дізналася про помилкове надання в оренду землі заявниці, вона одразу вжила всіх необхідних заходів для виправлення ситуації. Так, на думку Уряду, з огляду на оперативне виправлення районною адміністрацією своєї помилки шляхом виключення землі заявниці з переліку орендованих земель, покладений на неї у зв'язку з цим тягар не міг вважатися надмірним.*

Віра Довженко проти України */Vira Dovzhenko v. Ukraine/*

заява № 26646/07

рішення від 15.01.2019

(остаточне - 15.04.2019)

- ***порушення статті 1 Першого протоколу***

ОЦІНКА СУДУ

...

34. *По-перше, Суд зазначає, що* ***з матеріалів справи зрозуміло - відповідна земельна ділянка становила «власність» заявниці у розумінні статті 1 Першого протоколу до Конвенції****. Дійсно, Уряд не оскаржував, що вона була власником землі та з січня 2004 року мала державний акт на право власності, який засвідчував її право власності. Він також не оскаржував, що надання власності заявниці в оренду без її згоди становило втручання в її право на мирне володіння своїм майном.*

- ***(a) Щодо застосовної норми статті 1 Першого протоколу до Конвенції***

35. *Далі* ***Суд нагадує, що стаття 1 Першого протоколу до Конвенції містить три чіткі норми: перша норма, викладена у першому реченні першого абзацу, носить загальний характер і проголошує принцип мирного володіння майном; друга норма, що міститься в другому реченні першого абзацу, стосується позбавлення власності і підпорядковує його певним умовам; третя норма, закріплена в другому абзаці, передбачає, що Договірні держави мають право, inter alia, контролювати користування власністю відповідно до загальних інтересів.*** *Однак ці норми не є непов'язаними за своєю суттю.* ***Друга і третя норми стосуються конкретних випадків втручання у право на мирне володіння майном і тому повинні тлумачитися у контексті загального принципу, закріпленого першою нормою*** *(див., наприклад, рішення у справі «Скордіно проти Італії № 1» [ВП] (Scordino v. Italy (no. 1) [GC], заява № 36813/97, пункт 78, ЄСПЛ 2006-V).*

Віра Довженко проти України */Vira Dovzhenko v. Ukraine/*

заява № 26646/07

рішення від 15.01.2019

(остаточне - 15.04.2019)

- ***порушення статті 1 Першого протоколу***

ОЦІНКА СУДУ

...

36. *На думку Суду,* ***надання районною адміністрацією землі заявниці в оренду компанії «Б.» не становило «позбавлення власності» у розумінні другого речення першого абзацу статті 1 Першого протоколу до Конвенції.*** *Дійсно, заявниця залишалась законним власником ділянки, оскільки її право власності не скасовувалося, а з матеріалів вбачається, що районна адміністрація не мала наміру вилучати її. Крім того,* ***оскаржуване втручання у майнові права заявниці насправді зводилося до обмеження права користування та отримання доходу, і тривало не більше одного року.***

37. *Суд також зазначає, що* ***надання землі заявниці в оренду не здійснювалося у контексті виконання конкретного положення національного законодавства, спрямованого на надання державі контролю над використанням власності*** *(див., для порівняння, рішення у справі «Населений пункт Урбарська району Тренчіанське Біскупіце проти Словаччини» (<…>), заява № 74258/01, пункт 140, від 27 листопада 2007 року). Тому розгляд цієї справи у світлі другого абзацу статті 1 Першого протоколу до Конвенції не є доцільним.*

Віра Довженко проти України /*Vira Dovzhenko v. Ukraine*/

заява № 26646/07

рішення від 15.01.2019

(остаточне - 15.04.2019)

- ***порушення статті 1 Першого протоколу***

ОЦІНКА СУДУ

(b) Щодо виправдання втручання

39. *Суд повторює, що стаття 1 Першого протоколу до Конвенції вимагає, щоб будь-яке втручання державних органів у мирне володіння майном було законним. У зв'язку з цим Суд нагадує, що* ***для того, щоб втручання було законним, воно, перш за все, повинно мати правові підстави у національному законодавстві*** *(див. рішення у справах «Щокін проти України» (Shchokin v. Ukraine), заяви № 23759/03 та № 37943/06, пункт 51, від 14 жовтня 2010 року, «Компанія «Юнспед Пакет Сервісі СаН Ве Тік. А.Ш. проти Болгарії» (<…>), заява № 3503/08, пункт 37, від 13 жовтня 2015 року, та «Крістіана Лтд. проти Литви» (Kristiana Ltd v. Lithuania), заява № 36184/13, пункти 102 та 103, від 06 лютого 2018 року).*

40. Хоча заявниця не мала права користуватися спірною земельною ділянкою через невстановлення її меж в натурі, Суд зазначає, що коли спірна земельна ділянка була надана в оренду, заявниця вже мала державний акт на право власності, який засвідчував її виключні права на неї відповідно до статті 125 Земельного кодексу України та виключав будь-яке втручання третіх осіб у її власність. *Отже, з цього випливає, що* ***на момент обставин справи у національному законодавстві не існувало жодних положень, які б становили достатні правові підстави для оскаржуваних обмежувальних заходів.***

41. *Це означає, що* ***зазначене втручання у мирне володіння заявницею її майном явно порушило законодавство України та не було законним для цілей аналізу за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції.***

42. *Наведений висновок виключає* ***необхідність з'ясовувати, чи переслідувало відповідне втручання законну мету, та чи був забезпечений справедливий баланс між вимогами загального суспільного інтересу і вимогами захисту основоположних прав заявниці*** *(див. рішення у справі «Іатрідіс проти Греції» [ВП] (Iatridis v. Greece) [GC], заява № 31107/96, пункти 58 та 62, ЄСПЛ 1999-II; див. також рішення у справі «Дімітр Йорданов проти Болгарії» (Dimitar Yordanov v. Bulgaria), заява № 3401/09, пункти 63 та 65, від 06 вересня 2018 року).*

43. ОТЖЕ, БУЛО ПОРУШЕНО СТАТТЮ 1 ПЕРШОГО ПРОТОКОЛУ ДО КОНВЕНЦІЇ.

Світлана Ільченко проти України /*Svitlana Ilchenko v. Ukraine*/

заява № 47166/09

рішення від 04.07.2019

(остаточне - 04.10.2019)

заявниця скаржилася за статтею 1 Першого протоколу Конвенції на порушення її права на мирне володіння своїм майном

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

- *З 1980 року заявниця користувалася індивідуальним цегляним гаражем, який знаходився на подвір'ї її будинку в центрі міста Києва. Згодом, на підставі рішення виконавчого комітету районної ради, заявниця зареєструвала своє право власності на гараж.*

- *У 2002 році влада міста та приватний забудовник розробили проєкт нового житлового будинку на земельній ділянці, яку займав гараж заявниці. Проєкт передбачав знесення гаража, у зв'язку з чим влада міста запропонувала заявниці компенсацію, однак вона не скористалась цією пропозицією.*

- *Київська міська державна адміністрація звернулась з позовом до заявниці, вимагаючи знесення гаража. Заявниця подала зустрічний позов, вимагаючи визнання її права власності на земельну ділянку та визнання недійсним документів, які дозволяли нове будівництво.*

- *Суд першої інстанції задовольнив позов заявниці, однак апеляційний суд скасував це рішення суду та зобов'язав заявницю звільнити самовільно зайняту земельну ділянку шляхом знесення гаража. Заявниця подала касаційну скаргу та звернулась до державної виконавчої служби із заявою про зупинення виконання рішення, однак гараж був знесений. Верховний Суд України скасував рішення попередніх інстанцій та направив справу на новий розгляд.*

- *У 2007 році рішенням районного суду м. Києва заявницю було зобов'язано звільнити земельну ділянку у зв'язку з тим, що жодного рішення про надання їй права власності на цю ділянку ухвалено не було.*

Світлана Ільченко проти України */Svitlana Ilchenko v. Ukraine/*

заява № 47166/09

рішення від 04.07.2019

(остаточне - 04.10.2019)

ДОВОДИ СТОРІН

- ***Заявниця*** *стверджувала, що вона мала право власності на гараж і всупереч доводам Уряду це право було належним чином зареєстровано. Це був постійний цегляний гараж, а не тимчасова металева конструкція, яку можна було розібрати, як стверджував Уряд. У зв'язку з цим заявниця сплачувала земельний податок, а Державна податкова служба України продовжувала вимагати від неї сплати податку навіть після знесення гаража аж до 2011 року.*

- ***Заявниця*** *упродовж двадцяти років, з 1983 року до 2003 року, відкрито та добросовісно володіла гаражем і безперешкодно та законно користувалася земельною ділянкою, на якій він розташовувався. Втручання становило позбавлення майна, а не захід для здійснення контролю, як стверджував Уряд.*

- ***Уряд*** *не заперечував, що заявниця мала право власності на гараж. Проте він наголосив, що предметом спору була реєстрація гаража як нерухомого майна. Нічого не свідчило, що гараж був чимось іншим, аніж тимчасовою металевою конструкцією, яку можна було розібрати.*

- ***Уряд*** *не заперечував, що мало місце втручання у майнові права заявниці. Проте право заявниці займати земельну ділянку було тимчасовим та неоднозначним. Отже, знесення конструкції слід було розглядати радше як захід для здійснення контролю за користуванням майном, а не позбавлення власності.*

Світлана Ільченко проти України */Svitlana Ilchenko v. Ukraine/*

заява № 47166/09

рішення від 04.07.2019

(остаточне - 04.10.2019)

- ***порушення статті 1 Першого протоколу***

ОЦІНКА СУДУ

...

58. Не оскаржувалося, що мало місце втручання у майнові права заявниці. *Хоча суд першої інстанції висловив сумніви щодо статусу гаража, апеляційний суд згодом вирішив це питання, встановивши, що гараж дійсно було зареєстровано як приватну власність заявниці (див. пункти 28 і 30). Суд не вбачає підстав для іншого висновку.*

59. *Як Суд неодноразово зазначав,* ***стаття 1 Першого протоколу до Конвенції містить три норми: перша норма, викладена у першому реченні першого абзацу, носить загальний характер і проголошує принцип мирного володіння майном; друга норма, що міститься у другому реченні першого абзацу, стосується позбавлення власності та підпорядковує його певним умовам; третя норма, закріплена в другому абзаці, передбачає, що держави мають право, серед іншого, контролювати користування власністю відповідно до загальних інтересів. Друга і третя норми стосуються конкретних випадків втручання у право на мирне володіння майном і повинні тлумачитися у контексті загального принципу, закріпленого першою нормою*** *(див. рішення у справі «Лекіч проти Словенії» [ВП] (Lekić v. Slovenia) [GC], заява № 36480/07, пункт 92, від 11 грудня 2018 року).*

60. *Суд вважає, що* ***у цій справі застосовною є норма щодо позбавлення власності*** *(див. рішення у справах «Аллард проти Швеції» (Allard v. Sweden), заява № 35179/97, пункт 50, ЄСПЛ 2003-VII та «Н.А. та інші проти Туреччини» (N.A. and Others v. Turkey), заява № 37451/97, пункти 31 і 38, ЄСПЛ 2005-X).*

Світлана Ільченко проти України */Svitlana Ilchenko v. Ukraine/*

заява № 47166/09

рішення від 04.07.2019

(остаточне - 04.10.2019)

- ***порушення статті 1 Першого протоколу***

ОЦІНКА СУДУ

...

64. *Вбачається, що* ***«самовільний» характер користування заявницею земельною ділянкою у цій справі виник не в результаті порушення законодавства на момент будівництва її гаража, а, насамперед, у результаті розвитку українського законодавства в рамках переходу від радянського законодавства, яке не визнавало право приватної власності на землю*** *(див. рішення у справі «Зеленчук та Цицюра проти України» (Zelenchuk and Tsytsyura v. Ukraine), заяви № 846/16 і № 1075/16, пункт 9, від 22 травня 2018 року)* ***та оренду у класичному сенсі, до системи, що ґрунтувалася на праві власності та наданні землі в оренду, які наразі характеризують українське земельне законодавство.***

...

67. *Суд не вбачає* ***жодної свавільності або явної необґрунтованості у тлумаченні національними судами національного законодавства щодо таких порушених заявницею питань, як:***

(i) її право користуватися земельною ділянкою, на якій розташовувався її гараж,

(ii) законності документів, якими було надано дозвіл на реалізацію проєкту, в результаті якого було знесено її гараж, та

(iii) спосіб, в якій державні виконавці здійснили знесення (див. пункти 28 і 34).

...

Світлана Ільченко проти України /*Svitlana Ilchenko v. Ukraine*/

заява № 47166/09

рішення від 04.07.2019

(остаточне - 04.10.2019)

- ***порушення статті 1 Першого протоколу***

ОЦІНКА СУДУ

...

70. *У цьому контексті,* ***незалежно від того, чи може це втручання вважатися здійсненим в «інтересах суспільства», суспільний інтерес, у будь-якому разі, не був настільки нагальним, щоб виправдати вилучення майна без компенсації. Зокрема, нічого не свідчить, що до таких рішень органів державної влади призвели такі нагальні важливі інтереси, як захист навколишнього середовища*** *(див., наприклад, згадане рішення у справі «Депай проти Франції» (Depalle v. France), пункт 84 та рішення у справі «Крістіана Лтд. проти Литви» (Kristiana Ltd. v. Lithuania), заява № 36184/13, пункт 107, від 06 лютого 2018 року)* ***або необхідність дотримання верховенства права та заборони самовільного будівництва*** *(див., наприклад, рішення у справі «Саліба та інші проти Мальти» (Saliba and Others v. Malta), заява № 20287/10, пункт 44, від 22 листопада 2011 року)* ***чи міркування щодо соціальної справедливості*** *(див., наприклад, рішення у справі «Ян та інші проти Німеччини» [ВП] (Jahn and Others v. Germany) [GC], заява № 46720/99 і 2 інші, пункт 117, ЄСПЛ 2005-VI).*

71. *Усталеним принципом практики Суду є те, що* ***умови надання компенсації згідно з положеннями відповідного законодавства є важливими для оцінки, чи зберігає оскаржуваний захід необхідний справедливий баланс, і, зокрема, чи покладає він на заявника непропорційний тягар*** *(див. рішення у справі «Вістінш і Перепьолкінс проти Латвії» [ВП] (Vistiņš and Perepjolkins v. Latvia) [GC], заява № 71243/01, пункт 110, від 25 жовтня 2012 року). Як Суд вже встановив (див. пункт 42),* ***до заявниці ставилися як до особи, яка самовільно зайняла земельну ділянку та не мала права не лише на відшкодування, але, у принципі, була зобов'язана відшкодувати владі міста витрати, понесені у зв'язку зі знесенням її гаража. Специфічний характер її ситуації до уваги взято не було*** *(див. пункти 61 і 64).*

Світлана Ільченко проти України */Svitlana Ilchenko v. Ukraine/*

заява № 47166/09

рішення від 04.07.2019

(остаточне - 04.10.2019)

- ***порушення статті 1 Першого протоколу***

ОЦІНКА СУДУ

...

72. *Суд усвідомлює, що* ***заявниця не скористалася пропозицією влади міста щодо обговорення компенсації*** *(див. пункти 15 і 16). Проте з огляду на тлумачення і застосування національного законодавства національними судами* ***будь-яка пропозиція компенсації могла бути лише ex gratia, а єдиним можливим способом для заявниці отримати право на якусь гарантовану законом компенсацію було встановлення наявності у неї права власності на землю, що вона й намагалася зробити у національних судах.***

73. *Отже, її* ***очевидне небажання скористатися пропозицією влади міста про обговорення питання щодо ex gratia вирішення ситуації не може розглядатися як відмова від її прав*** *(див. згадане рішення у справі «Волчкова та Міронов проти Росії» (Volchkova and Mironov v. Russia), пункт 125). До того ж* ***порядку проведення такого обговорення та надання заявниці інформації, необхідної для прийняття зваженого рішення щодо можливої пропозиції, не існувало*** *(див. для порівняння рішення у справі «Потомська та Потомський проти Польщі» (Potomska and Potomski v. Poland), заява № 33949/05, пункти 77 і 78, від 29 березня 2011 року). Уряд не прокоментував, якою б була запропонована компенсація, та на чому б ґрунтувалась будь-яка така пропозиція. Не дивно з огляду на те, що законодавство не передбачало жодної компенсації, а порядку, який би забезпечував основні гарантії під час цього процесу, не існувало. За таких обставин* ***те, що заявниця не скористалася пропозицією влади міста щодо обговорення цього питання, не є достатнім для встановлення, що її права порушено не було.***

74. Отже, заявниці було відмовлено у будь-якому праві на компенсацію.

Світлана Ільченко проти України /*Svitlana Ilchenko v. Ukraine*/

заява № 47166/09

рішення від 04.07.2019

(остаточне - 04.10.2019)

- ***порушення статті 1 Першого протоколу***

ОЦІНКА СУДУ

...

75. *Суд вважає, що у такій ситуації,* ***коли проект будівництва був, насамперед, спрямований на розбудову житла з метою отримання приватної комерційної вигоди, хоча він також оцінювався національними органами державної влади з точки зору інтересів суспільства через сприяння збільшенню та оновленню наявного житлового фонду, відповідати вимогам статті 1 Першого протоколу до Конвенції могло б лише відшкодування, визначене порядком, який гарантує загальну оцінку наслідків експропріації, у тому числі присудження компенсації, яка відповідатиме ринковій вартості відчуженого майна*** *(див., mutatis mutandis, згадане рішення у справі «Вістінш і Перепьолкінс проти Латвії» (Vistiņš and Perepjolkins v. Latvia), пункт 111).*

76. *Жодної такої компенсації разом із належними гарантіями заявниці запропоновано не було.*

77. ОТЖЕ, БУЛО ПОРУШЕНО СТАТТЮ 1 ПЕРШОГО ПРОТОКОЛУ ДО КОНВЕНЦІЇ.